

ÅRSRAPPORT 2023

NASJONAL KOORDINERINGSENHET
FOR DOM TIL TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN

Innhold

1. Utvikling	3
1.1. Nye dommer	3
1.2. Opphør av dommer	3
1.3. Antall under gjennomføring av dom	5
1.4. Varighet av dom	5
1.5. Frifinnelser	6
1.6. Behandlingsnivå	8
1.7. Utviklingen sett opp mot befolkningstall og kapasitet i psykisk helsevern	9
2. Fordeling på regionale og lokale helseforetak	10
2.1. Helse Sør-Øst	12
2.2. Helse Vest	14
2.3. Helse Midt-Norge	15
2.4. Helse Nord	17
3. Fordeling på statsadvokatembeter	18
4. Demografiske data	19
4.1. Kjønn	19
4.1.1. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsubestemt dom	19
4.1.2. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsbestemt dom	20
4.2. Alder	21
4.3. Fødselsland	21
5. Lovbrudd	22
5.1. Lovbrudd for personer med tidsubestemt dom	22
5.2. Lovbrudd for personer med tidsbestemt dom	23

Om Nasjonal koordineringsenhet

Nasjonal koordineringsenhet drifter etter mandat i psykisk helsevernloven § 5-2a. Enheten skal være en administrativ og permanent aktør ved gjennomføringen av dommer til tvungent psykisk helsevern og skal sikre god samhandling mellom helse- og justissektoren. Funksjonen skal være en integrert del av gjennomføring av dom til tvungent psykisk helsevern og et viktig bidrag til sikkerheten og samfunnsvernet. (Prop. 108 L (2011-2012))

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern skal primært:

- utarbeide og oppdatere retningslinjer for samhandling ved iverksettelse og gjennomføring av dom til tvungent psykisk helsevern
- føre register som gir nødvendig oversikt over personer dømt til tvungent psykisk helsevern
- sørge for at alle parter har informasjon som er nødvendig for at de lovpålagte oppgavene skal kunne løses på best mulig måte

Nasjonal koordineringsenhet er organisert under Regional sikkerhetsavdeling (RSA) ved Oslo universitetssykehus HF. Enheten har to årsverk og et fagråd med representanter fra justis- og helsesektoren. Fagrådet har en rådgivende funksjon, og et særlig ansvar ved endringer i den nasjonale retningslinjen. Medlemmer av fagrådet pr. 31.12.2023 følger av Tabell 1. For mer informasjon om koordineringsenheten og dom til tvungent psykisk helsevern, se www.koordineringsenheten.no.

Tabell 1: Medlemmer av fagrådet per 31.12.2023.

Navn	Stilling
Henriette Madsen Eriksen	Psykologspesialist - Lovisenberg DPS
Siri Anita Medalen	Spesialist i psykiatri - Tyriliseret
Marthe Kvalsvik Rørstad	Politiadvokat - Oslo politidistrikt
Per Ola Rørvik	Spesialist i psykiatri - Universitetssykehuset i Nord-Norge HF
Per Morten Schjetne	Statsadvokat - Trøndelag statsadvokatembeter
Trude Elisabeth Sparre	Førstestatsadvokat - Oslo statsadvokatembeter

Koordineringsenhetens register og informasjonen i denne rapporten baserer seg på de opplysninger som oversendes fra politi, påtale og helsevesen.

Definisjoner

- **Phvl:** Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern, lov-1999-07-02-62
- **Strl:** Lov om straff, lov-2005-05-20-28
- **Tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern:** Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62 første ledd. Kan opprettholdes så lenge vilkåret om gjentakelsesfare er oppfylt.
- **Tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern:** Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62 andre ledd. Varighet begrenset til tre år.
- **Nye dommer:** Førstegangsdommer på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62.
- **Opprettholdelse:** Opprettholdelse av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 65 fjerde ledd. Innebærer at den strafferettslige særreaksjonen forlenges.
- **Opphør:** Opphør av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 65. Innebærer at den strafferettslige særreaksjonen avsluttes.
- **Dom til tvungen omsorg:** Særreaksjon for personer som er vurdert utilregnelige iht strl § 20c (høygradig psykisk utviklingshemming), jf. strl § 63.
- **Treårsperiode:** Periode mellom dom til særreaksjon og opphør eller opprettholdelse av dom. En periode er som regel om lag tre år, jf strl § 65 fjerde ledd.

1. Utvikling

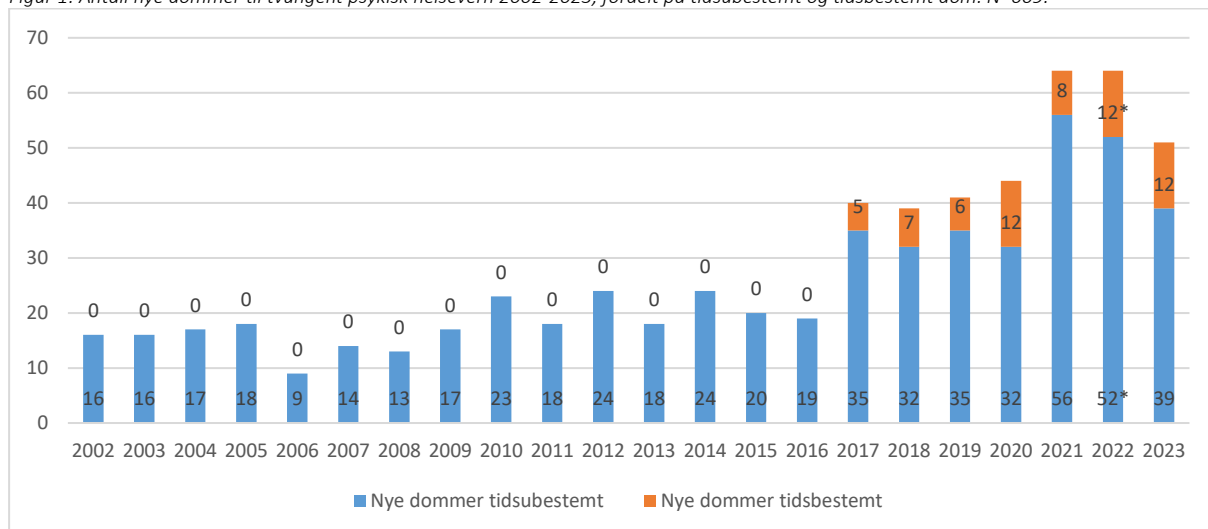
I 2023 ble 51 personer dømt til tvungent psykisk helsevern. 29 fikk opphør av slik dom. Per 31.12.2023 var 368 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på 334 på tidsubestemt dom og 34 på tidsbestemt dom.

1.1. Nye dommer

I 2023 ble det avsagt 51 dommer på overføring til tvungent psykisk helsevern. 39 av disse var til tidsubestemt dom og tolv var til tidsbestemt dom. I 2023 var det en liten nedgang i antall nye dommer, sammenliknet med de to forgående årene, se Figur 1.

Fra 01.01.2002-31.12.2023 er det totalt avsagt 609 dommer til tvungent psykisk helsevern (598 personer). 547 av disse er tidsubestemte dommer og 62 er tidsbestemte dommer. I perioden 2002-2023 er det i snitt avsagt 28 nye dommer per år. I perioden 2017-2023 er snittet på 49 nye dommer per år.

Figur 1: Antall nye dommer til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=609.

* Rettet fra 11 til 12 og fra 53 til 52. I årsrapport 2022 var en person registret i feil database; personen var dømt til tidsbestemt særreaksjon, men var registrert med tidsubestemt særreaksjon.

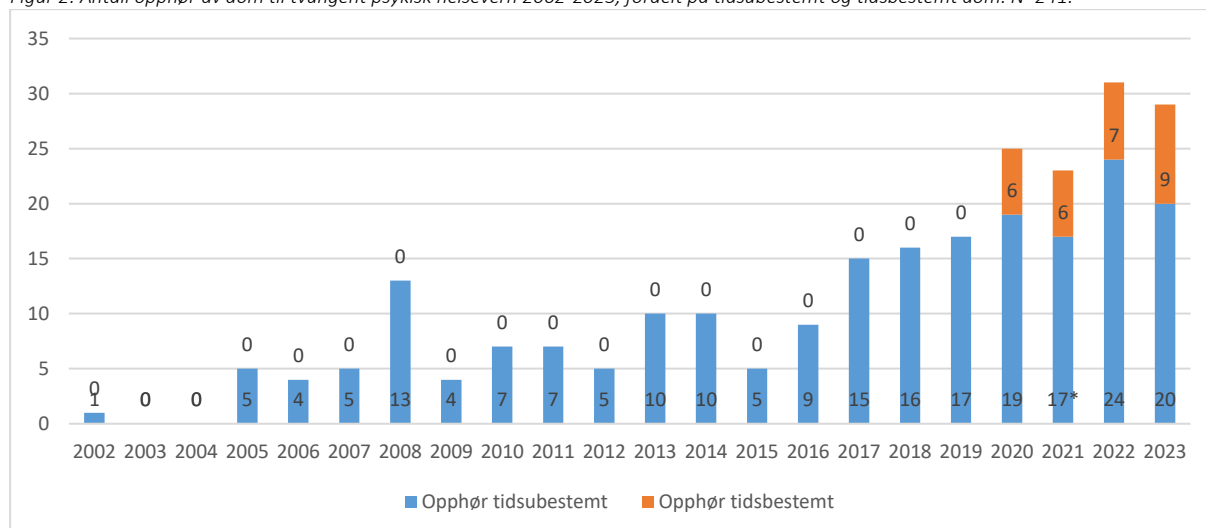
Elleve personer har fått en dom til tvungent psykisk helsevern to ganger, hvorav syv har fått en ny tidsubestemt dom og tre har fått en ny tidsbestemt dom. En person har hatt en tidsubestemt dom og fått opphør av denne, for så å bli idømt en tidsbestemt dom på et senere tidspunkt.

1.2. Opphør av dommer

I 2023 gikk 29 av dommene til opphør. 20 av disse var tidsubestemte dommer og ni var tidsbestemte dommer.

Fra 01.01.2002-31.12.2023 har 241 dommer (237 personer) opphørt, se Figur 2. 213 av opphørene er for tidsubestemt dom (211 personer), mens 28 er for tidsbestemt dom (27 personer). I perioden 2002-2023 har det i snitt opphørt elleve dommer per år. I perioden 2017-2023 er snittet på 22 opphør per år. De første dommene til tidsbestemt særreaksjon kom i 2017 og er av tre års varighet. Det er derfor naturlig at dette medfører et økt antall opphør fra og med år 2020. I perioden 2020-2023 har det i snitt vært 27 opphør per år.

Figur 2: Antall opphør av dom til tvungen psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=241.

* Rettet fra 16 til 17. I Årsrapport 2022 opplyser vi at antall opphør i 2021 var 16. Noen saker har lang saksbehandlingstid og endringer blir lagt inn i registeret langt senere enn datoene som ligger til grunn for dom/oppretholdelse/opphør.

Syv personer har fått opphør av sin tidsubestemte dom, for så å bli domfelt på nytt på et senere tidspunkt. To av disse personene har fått opphør to ganger. Når det gjelder tidsbestemt dom har tre personer fått opphør av sin dom, for så å få en ny dom på et senere tidspunkt. En av disse har fått opphør to ganger, de siste gangen grunnet død. Ett av opphørene er for en person hvis dom har blitt konvertert fra dom til tvungen psykisk helsevern til tvungen omsorg, se Tabell 2.

Av de 213 opphørte tidsubestemte dommene har 39 % opphørt etter beslutning fra retten, se Tabell 2. Flertallet av de opphørte dommene (60 %) har opphørt ved et såkalt *administrativt opphør*, ved at påtalemyndigheten har valgt å ikke be om opprettholdelse av dommen. 14 % av dommene har opphør ved at personen døde. 9 % av opphørene er gjort ifm effektivering av et utvisningsvedtak. I ett tilfelle ble «sikkerhetsventilen» i phvl § 5-6 anvendt og personen ble overført til anstalt under kriminalomsorgen. Denne muligheten ble fjernet ifm lovendring i 2019.

Tabell 2: Begrunnelse for opphør av tidsbestemt dom til tvungen psykisk helsevern. N=213.

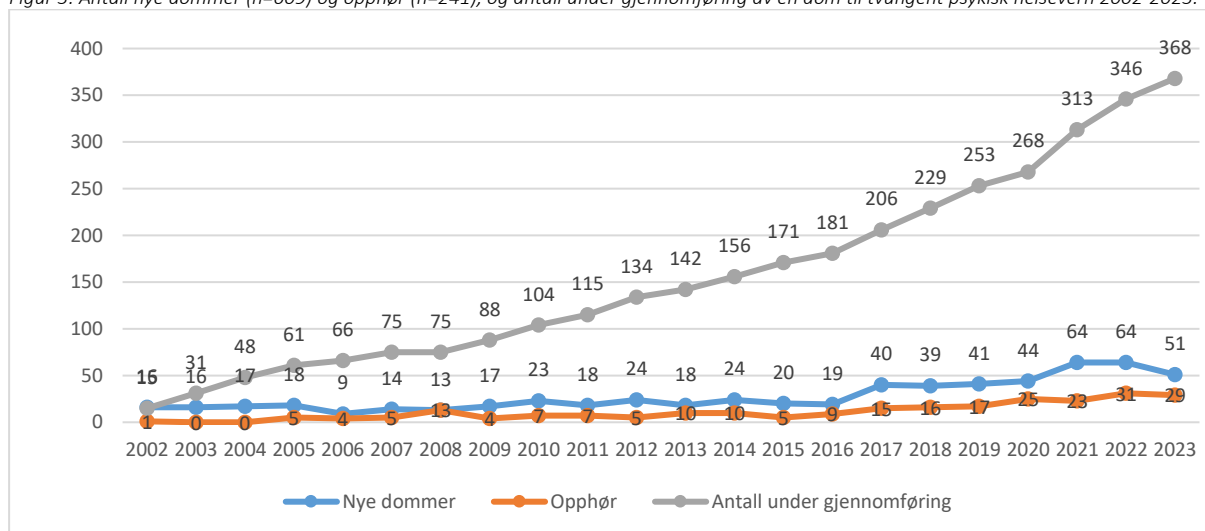
Type opphør	Begrunnelse for opphør	Antall	Totalt antall
Rettslig opphør - domsavsigelse			84
hvorav	Effektivering av utvisningsvedtak	2	
	Dom til tvungen omsorg	1	
Administrativt opphør - ved at påtalemyndigheten beslutter opphør			128
hvorav	Effektivering av utvisningsvedtak	19	
	Dødsfall	29	
	Overføring til fengsel phvl § 5-6	1	
Ukjent			1
Totalt			213

De tidsbestemte dommene opphører etter tre år, og har i så måte alle administrative opphør. Koordineringsenheten er kjent med at elleve personer har begjært opphør av dommen i treårsperioden (hvorav to av har begjært opphør to ganger), men ingen har fått opphør av sin dom før utløp av treårsperioden. I elleve av sakene ble ikke begjæringen tatt til følge. I to saker ble begjæringen trukket.

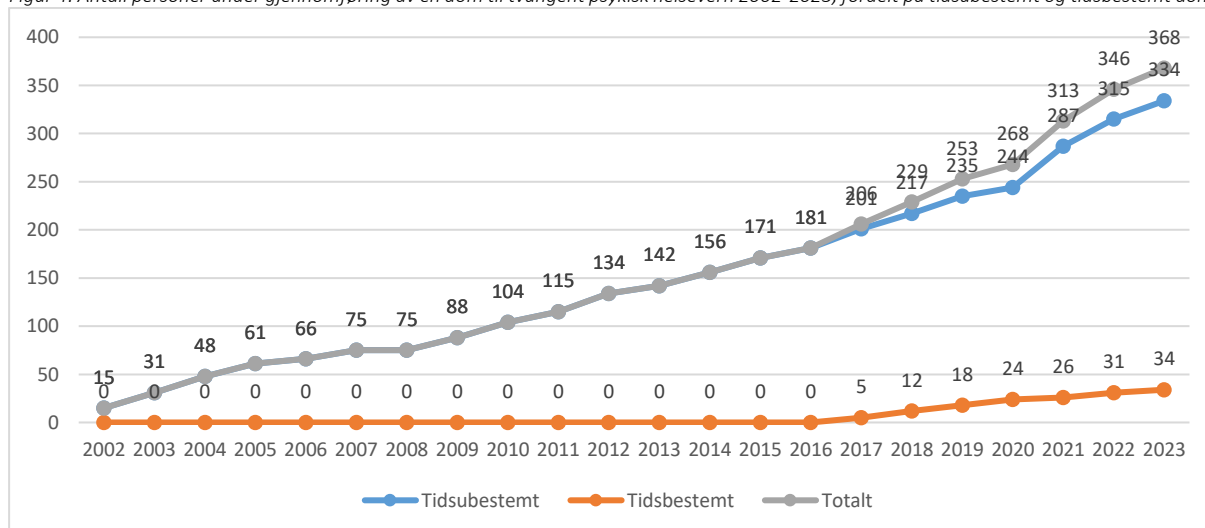
1.3. Antall under gjennomføring av dom

Ved årsskiftet 2023/2024 var 368 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på 334 på tidsubestemt dom og 34 på tidsbestemt dom, se Figur 3 og Figur 4. Det har blitt avsagt flere nye dommer (n=609), enn antallet som har fått et opphør av en dom (n=241). I perioden 2002-2023 har den årlige netto gjennomsnittlige økningen av aktive dommer vært på 17. I perioden 2017-2023 har den årlige netto gjennomsnittlige økningen vært på 26 dommer.

Figur 3: Antall nye dommer (n=609) og opphør (n=241), og antall under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023.

Figur 4: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

1.4. Varighet av dom

Varighet av pågående dommer: Ved årsskiftet 2023/2024 var gjennomsnittlig varighet på pågående dom på fem år og åtte måneder. Median varighet var fire år. Den lengste dommen har vart siden oktober 2002 og var i sitt 21. år. Den korteste dommen hadde vart i ti dager.

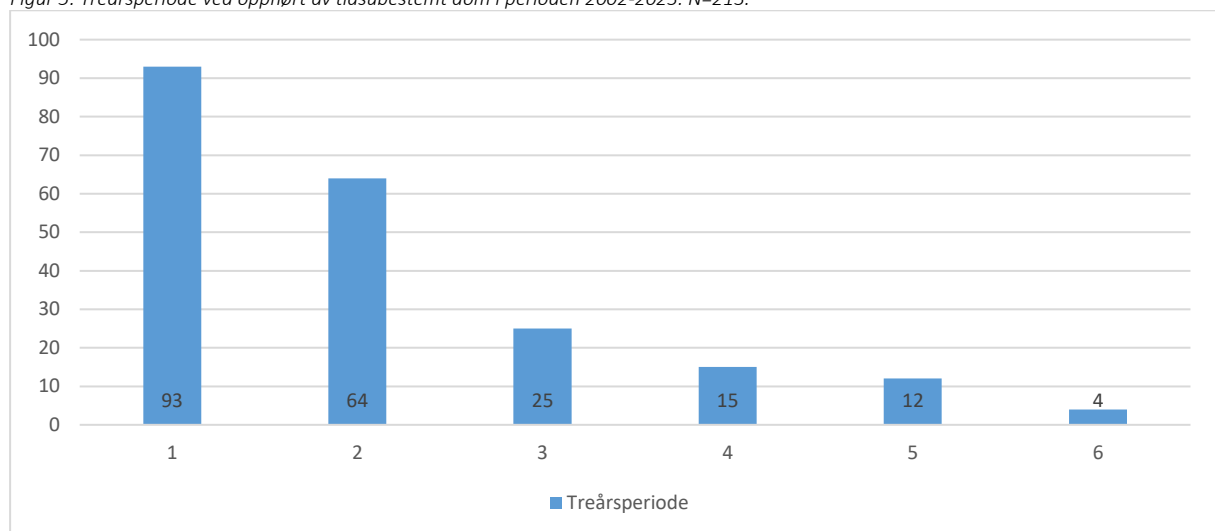
Ved årsskiftet 2023/2024 var 43 % av personene under gjennomføring av en tidsubestemt dom i sin første treårsperiode, 23 % var i sin andre, 13 % var i sin tredje, 9 % var i sin fjerde, 8 % var i sin femte, 6 % var i sin sjette og syvende periode. En person var i sin åttende periode.

Varighet av opphørte dommer: Dommer som opphørte i perioden 2002-2023 hadde gjennomsnittlig varighet på seks år (to treårsperioder). Median varighet var fire år. Dommen med lengst varighet opphørte etter 18 år (seks treårsperioder). De med kortest varighet opphørte etter kun få måneder, enten på grunn av effektivisering av utvisningsvedtak eller død.

Konverteringsdommer: Koordineringsenheten har registrert at 27 dommer har vært konverteringsdommer fra sikring.¹ Av disse har 23 opphørt. Gjennomsnittlig varighet på disse er åtte år. Median varighet er syv år. En dom opphørte allerede i 2005, mens det siste opphøret var i 2021. Fire dommer som var konverteringsdommer fra sikring er fortsatt pågående.

Av opphørene for tidsubestemt særreaksjon i perioden 2002-2023 har den største andelen (44 %) opphørt etter første treårsperiode, se Figur 5. Fire personer fikk opphør etter seks treårsperioder, tilsvarende om lag 18 år på dom.

Figur 5: Treårsperiode ved opphørt av tidsubestemt dom i perioden 2002-2023. N=213.

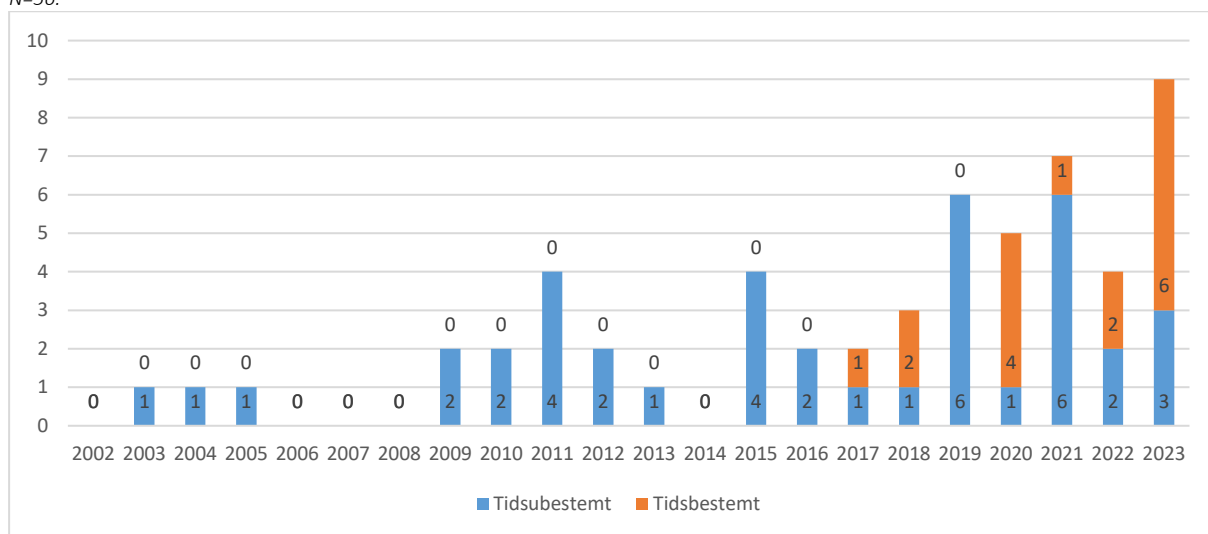

1.5. Frifinnelser

I 56 saker har påtalemyndigheten tatt ut tiltale med påstand om dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, hvor retten ikke har idømt slik særreaksjon, se Figur 6. Dette utgjør 8 % av det totale antall tiltaler som er tatt ut (n=665). Frifinnelsene innebærer at retten har vurdert at grunnvilkåret om alvorligheten i lovbruddet ikke er oppfylt, alternativt at gjentakelsesfaren ikke er tilstede, eller at andre tiltak har vært tilstrekkelig for ivaretagelse av samfunnsvernet. I noen av sakene har den tiltalte blitt idømt en straffereaksjon. I to saker er det tatt ut tiltale med påstand om overføring til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern, men personene ble dømt til tvungen omsorg i stedet. Tre personer har først fått en frifinnende dom, for så å bli dømt ved et senere tidspunkt; den ene til tidsubestemt dom, den andre til tidsbestemt dom, mens den tredje først ble frifunnet for en tidsubestemt dom, for så å bli idømt en tidsbestemt dom på et senere tidspunkt.

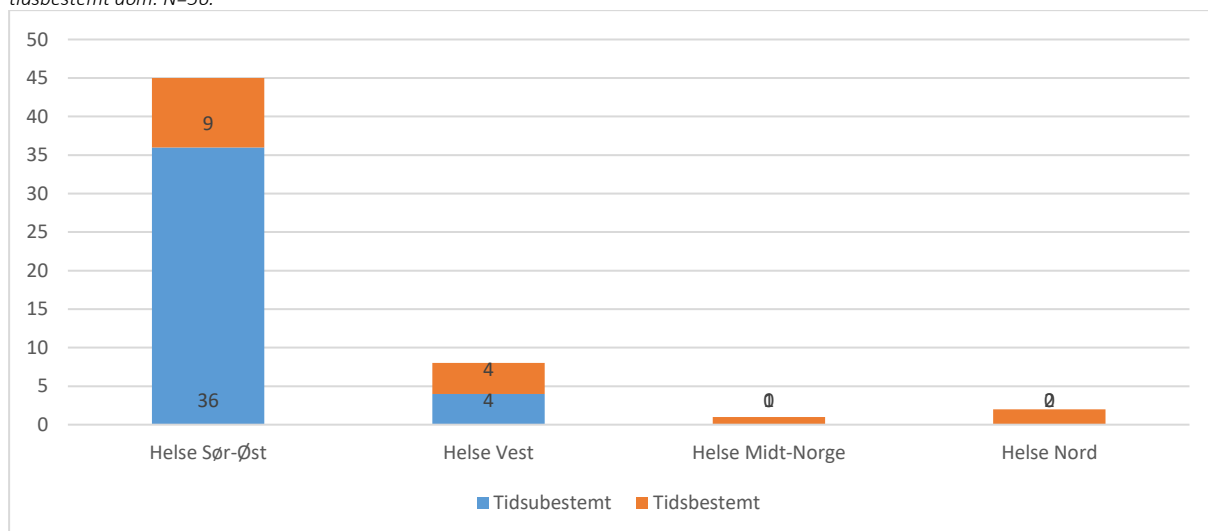
¹ Det er knyttet noe usikkerhet til disse tallene. Flere av sakene er fra Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord i perioden 2002-2012, før koordineringsenheten fikk nasjonal funksjon i 2013. I flere av disse sakene er opplysningene mangelfulle.

Figur 6: Antall frifinnelser på tiltaler med påstand om dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=56.

40 av frifinnelse er for tidsubestemt dom og 16 er for tidsbestemt dom. 80 % av frifinnelse er for personer tilhørende Helse Sør-Øst, se Figur 7. Det er ingen personer tilhørende Helse Midt-Norge eller Helse Nord som har fått frifinnende dommer til tidsubestemt særreaksjon, kun til tidsbestemt. 55 % av de frifinnende dommene var saker tilhørende Oslo statsadvokatembeter.

Figur 7: Antall frifinnelser på tiltaler med påstand om dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på regionalt helseforetak og tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=56.

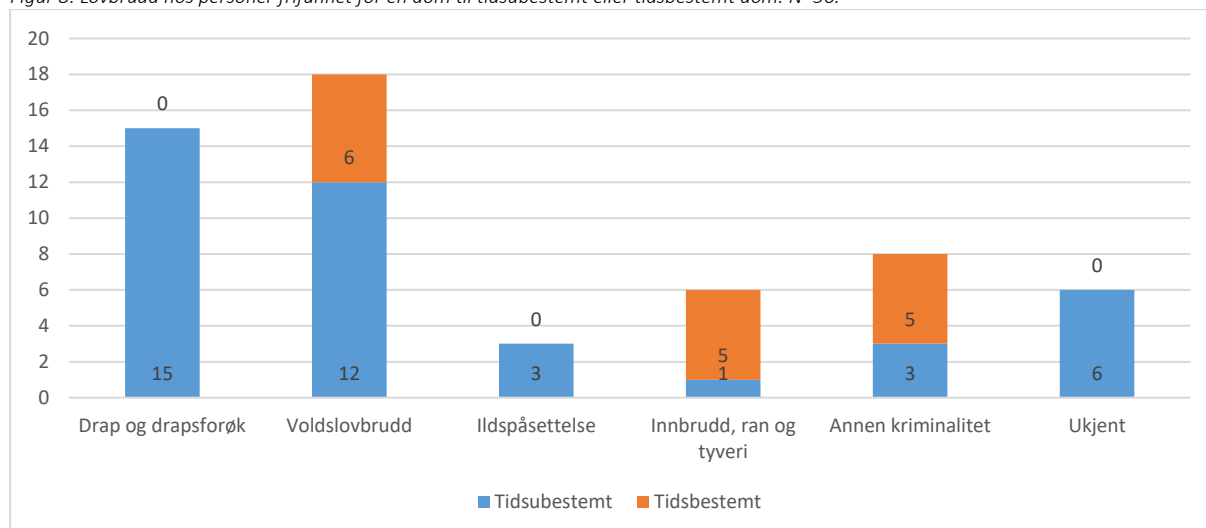

I 27 % av sakene var personene tiltalt for drap og drapsforsøk, i 32 % for voldslovbrudd, i 5 % for ildspåsettelse, i 11 % for innbrudd, ran og tyveri og i 14 % av sakene for annen kriminalitet, se Figur 8. I 11 % av sakene er kriminaliteten som ligger til grunn for tiltalen ukjent.²

² Dette gjelder i all hovedsak frifinnelser i Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord i perioden 2002-2012, før koordineringsenheten fikk nasjonal funksjon i 2013. I flere av disse sakene er opplysningene mangelfulle.

Figur 8: Lovbrudd hos personer frifunnet for en dom til tidsubestemt eller tidsbestemt dom. N=56.

1.6. Behandlingsnivå

Ved årsskiftet 2023/2024 var 63 % av de domfelte pasientene i behandling med døgnopphold, se Tabell 3 og Tabell 4. Domfelte pasienter opptok om lag 7 % av døgnplassene i det psykiske helsevernet for voksne totalt sett, se Figur 9. Den største andelen (43 %) mottok behandling ved lokale sikkerhetsavdelinger. 27 % var i behandling uten døgnopphold ved et DPS.

Tabell 3: Behandlingsnivå ved årsskiftet 2023/2024, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom og med og uten døgnopphold.

Behandlingsnivå	Tidsubestemt		Tidsbestemt		Totalt
	Med døgn	Uten døgn	Med døgn	Uten døgn	
Regional sikkerhetsavdeling	13	0	0	0	13
Lokal sikkerhetsavdeling	122	22	13	1	158
Allmenpsykiatrisk avdeling	46	10	10	1	67
Akuttpsykiatrisk avdeling	8	0	2	0	10
DPS	7	95	2	5	109
Annet/privat tiltak	8	3	0	0	11
	204	130	27	7	368
Totalt		334		34	

Tabell 4: Behandlende helseforetak for tidsubestemt og tidsbestemt dom ved årsskiftet 2023/2024, fordelt på med og uten døgnbehandling.

Behandlende helseforetak	Med døgnbehandling		Uten døgnbehandling		Totalt antall domfelte
	Tidsubestemt	Tidsbestemt	Tidsubestemt	Tidsbestemt	
Oslo universitetssykehus	25*	1	8	1	35
Akershus universitetssykehus	14*	2	13	1	30
Diakonhjemmet sykehus	1	0	2	0	3
Lovisenberg Diakonale sykehus	6*	1	17	1	25
Vestre Viken	15*	1	11	1	28
Sykehuset Østfold	13	2	9	0	24
Sykehuset Innlandet	9	0	4*	0	13
Sykehuset i Vestfold	12	2	4	0	18
Sykehuset Telemark	7	1	3	1	12
Sørlandet Sykehus	15	1	12	2	30
Helse Sør-Øst	117	11	83	7	218
Helse Stavanger	15	1	16	0	32

Helse Fonna	10	1	1	0	12
Helse Bergen	11	4	8*	0	23
Helse Førde	4	0	2	0	6
Helse Vest	40	6	27	0	73
Helse Møre og Romsdal	13	1	11	0	25
St. Olavs Hospital	9	3	4	0	16
Helse Nord-Trøndelag	2	1	3	0	6
Helse Midt-Norge	24	5	18	0	47
Helgelandssykehuset	-	0	-	0	0
Nordlandssykehuset	9	3	1	0	13
Universitetssykehuset i Nord-Norge	14	2	1	0	17
Finnmarkssykehuset	-	0	-	0	0
Helse Nord	23	5	2	0	30
Totalt	204	27	130	7	368

*Inkludert pasienter som er i behandling ved private institusjoner.

Helse Nord RHF er den helseregionen som har færrest domfelte i behandling uten døgnopphold (2), se Tabell 4. De andre regionene har om lag 40 % av de domfelte (128) i behandling uten døgnopphold.

1.7. Utviklingen sett opp mot befolkningstall og kapasitet i psykisk helsevern

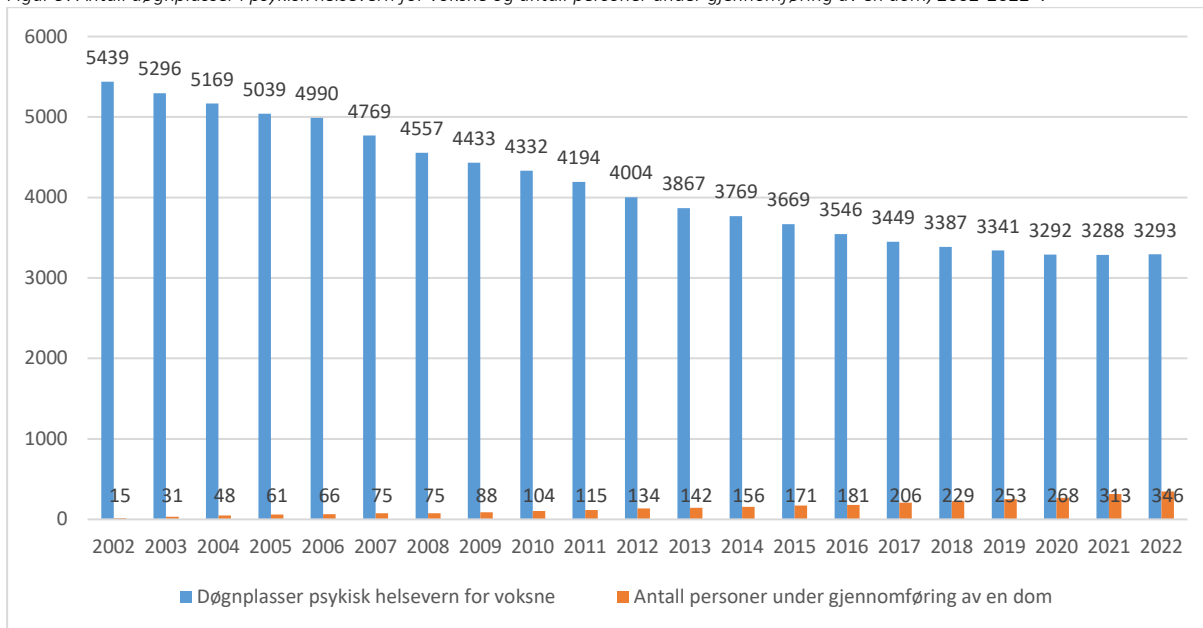
Antall personer under gjennomføring av en dom var ved årsskiftet 2023/2024 på 6,63 per 100 000 innbyggere, se Tabell 5. I perioden 2002-2023 har befolkningsgrunnlaget økt med om lag 20 %, mens antall døgnplasser i det psykiske helsevernet for voksne har blitt redusert med om lag 40 %. I perioden 2002-2022 har det vært en nedgang fra 5439 døgnplasser til 3293 døgnplasser, se Figur 9.

Tabell 5: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern, sett opp mot befolkningstall, 2002-2023.

År	Befolkningsgrunnlag*	Antall personer under gjennomføring av en dom	Antall personer under gjennomføring av en dom per 100.000 innbyggere
2002	4 551 996	15	0,33
2003	4 577 207	31	0,68
2004	4 606 003	48	1,04
2005	4 640 219	61	1,31
2006	4 681 134	66	1,41
2007	4 737 171	75	1,58
2008	4 799 252	75	1,56
2009	4 858 199	88	1,81
2010	4 920 305	104	2,11
2011	4 985 870	115	2,31
2012	5 051 275	134	2,65
2013	5 109 056	142	2,78
2014	5 165 802	156	3,02
2015	5 213 985	171	3,28
2016	5 258 317	181	3,44
2017	5 295 619	206	3,89
2018	5 328 212	229	4,30
2019	5 367 580	253	4,71
2020	5 391 369	268	4,97
2021	5 425 270	314	5,78
2022	5 488 984	347	6,32
2023	5 550 203	368	6,63

*Kilde: Statistisk sentralbyrå 20.02.2024. Tabell 01222: Befolkning og kvartalsvise endringer, etter statistikkvariabel og kvartal

Figur 9: Antall døgnplasser i psykisk helsevern for voksne og antall personer under gjennomføring av en dom, 2002-2022*.

*Kilde: 04511: Psykisk helsevern for voksne, etter statistikkvariabel og år. Tall for 2022 ikke tilgjengelig på SSB per 20.02.2024.

2. Fordeling på regionale og lokale helseforetak

Nye dommer: I perioden 2002-2023 er det avsagt totalt 609 tidsubestemte og tidsbestemte dommer. Av disse er 378 (62 %) for pasienter tilhørende Helse Sør-Øst, 111 dommer (18 %) i Helse Vest, 72 dommer (12 %) i Helse Midt-Norge og 48 dommer (8 %) i Helse Nord, se Tabell 6.

Opphør: I perioden 2002-2023 har 241 dommer gått til opphør. Av disse har 161 dommer (67 %) opphørt i Helse Sør-Øst, 36 dommer (15 %) i Helse Vest, 27 dommer (11 %) i Helse Midt-Norge og 17 dommer (7 %) i Helse Nord, se Tabell 6.

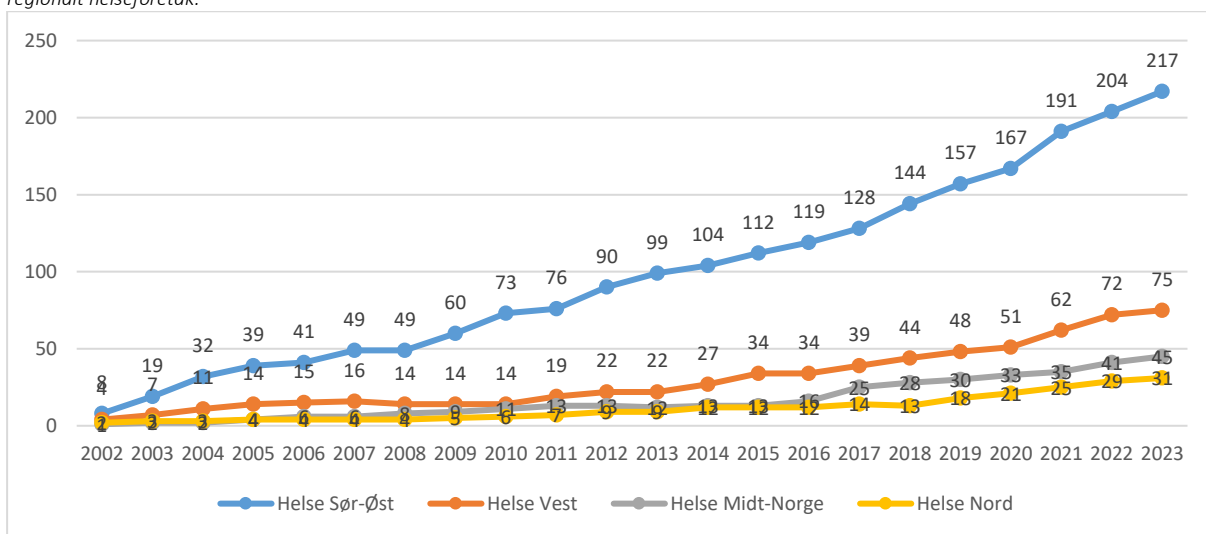
Tabell 6 viser at 43 % av dommene i Helse Sør-Øst har opphørt. For de andre regionene ligger tallet noe lavere, med 32 % i Helse Vest, 38 % i Helse Midt-Norge og 35 % i Helse Nord.

Tabell 6: Nye dommer og opphør 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt og ansvarlig regionalt helseforetak.

Helseregion	Nye dommer 2002-2023			Opphør 2002-2023		
	Tidsubestemt	Tidsbestemt	Totalt	Tidsubestemt	Tidsbestemt	Totalt
Helse Sør-Øst	346	32	378	147	14	161
Helse Vest	101	10	111	32	4	36
Helse Midt-Norge	61	11	72	21	6	27
Helse Nord	39	9	48	13	4	17
Totalt	547	62	609	213	28	241

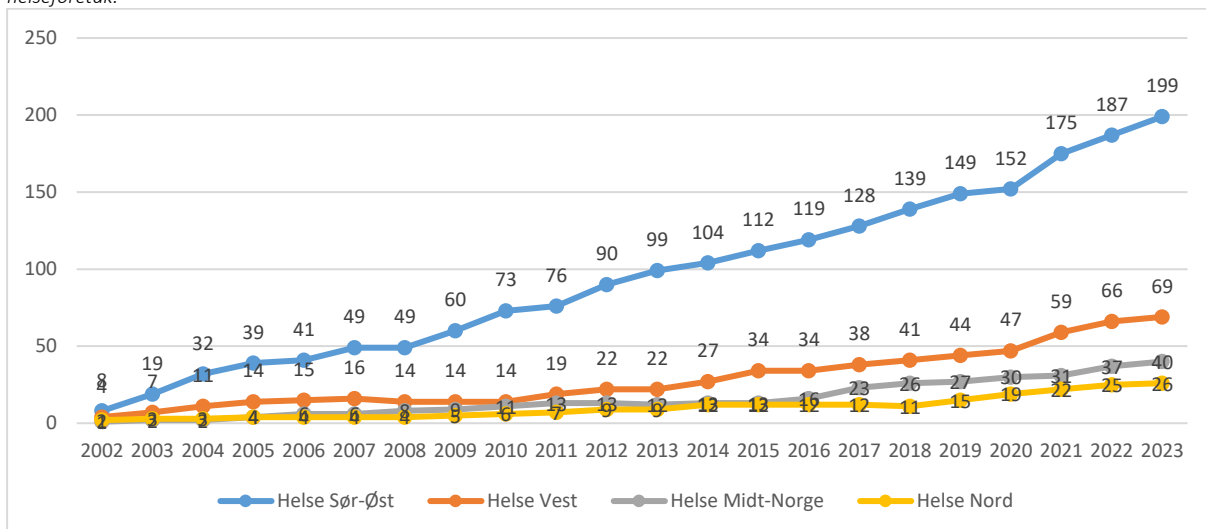
Under gjennomføring: Ved årsskiftet 2023/2024 var 368 personer under gjennomføring av en dom. Av disse var 217 personer (59 %) i Helse Sør-Øst, 75 personer (20 %) i Helse Vest, 45 personer (12 %) i Helse Midt-Norge og 31 personer (8 %) i Helse Nord, se Figur 10.

Figur 10: Antall personer under gjennomføring av en tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på regionalt helseforetak.

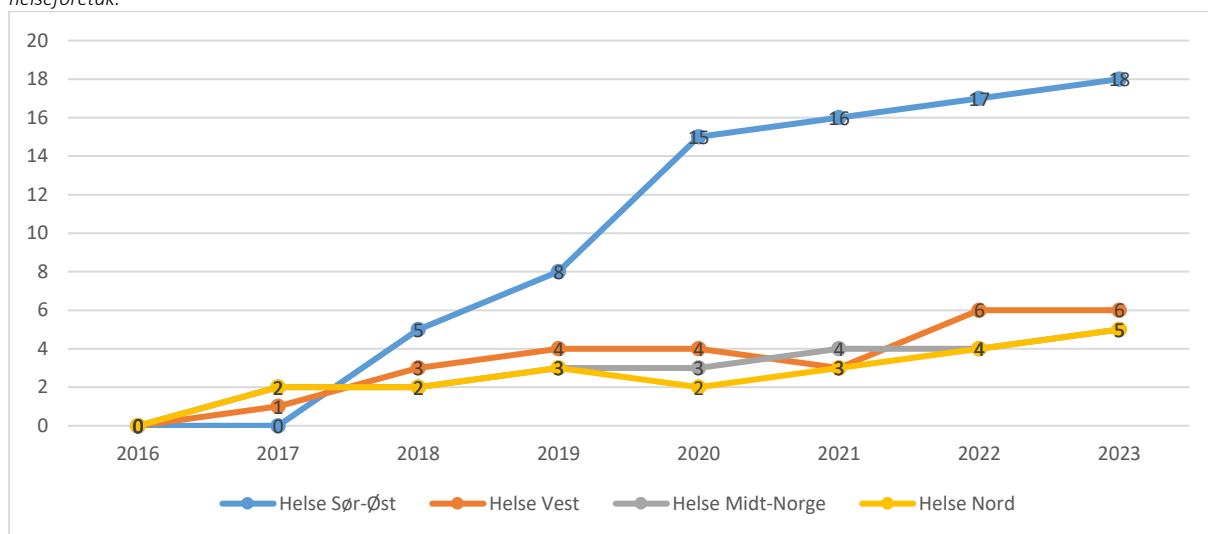

Dommene fordeler seg på tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern som fremkommer av Figur 11 og Figur 12. 54 % av de tidsubestemte dommene og 56 % av de tidsbestemte dommene er for personer tilhørende Helse Sør-Øst.

Figur 11: Antall personer under gjennomføring av en tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på regionalt helseforetak.

Figur 12: Antall personer under gjennomføring av en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2016-2023, fordelt på regionalt helseforetak.

Antall personer under gjennomføring av en dom ved årsskiftet 2023/2024 var på 6,63 per 100 000 innbyggere, se Tabell 7 (se også Tabell 5). De regionale forskjellene er minimale, og går fra 5,97 domfelte per 100 000 innbyggere i Helse Midt-Norge til 6,87 domfelte per 100 000 innbyggere i Helse Sør-Øst.

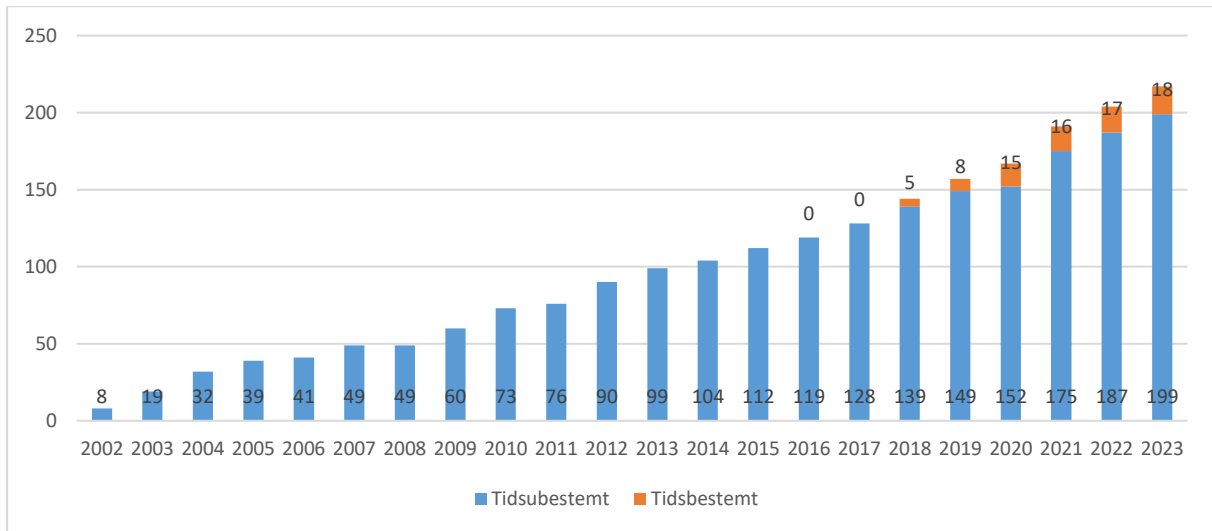
Tabell 7: Antall personer under gjennomføring av en dom per 31.12.23, fordelt på regionalt helseforetak

Helseregion	Antall dommer under gjennomføring per 31.12.2023	Antall innbyggere per 31.12.2023	Antall personer under gjennomføring av en dom per 100.000 innbyggere
Helse Sør-Øst	217	3 158 163	6,87
Helse Vest	75	1 150 716	6,52
Helse Midt-Norge	45	753 580	5,97
Helse Nord	31	487 744	6,36
Totalt	368	5 550 203	6,63

2.1. Helse Sør-Øst

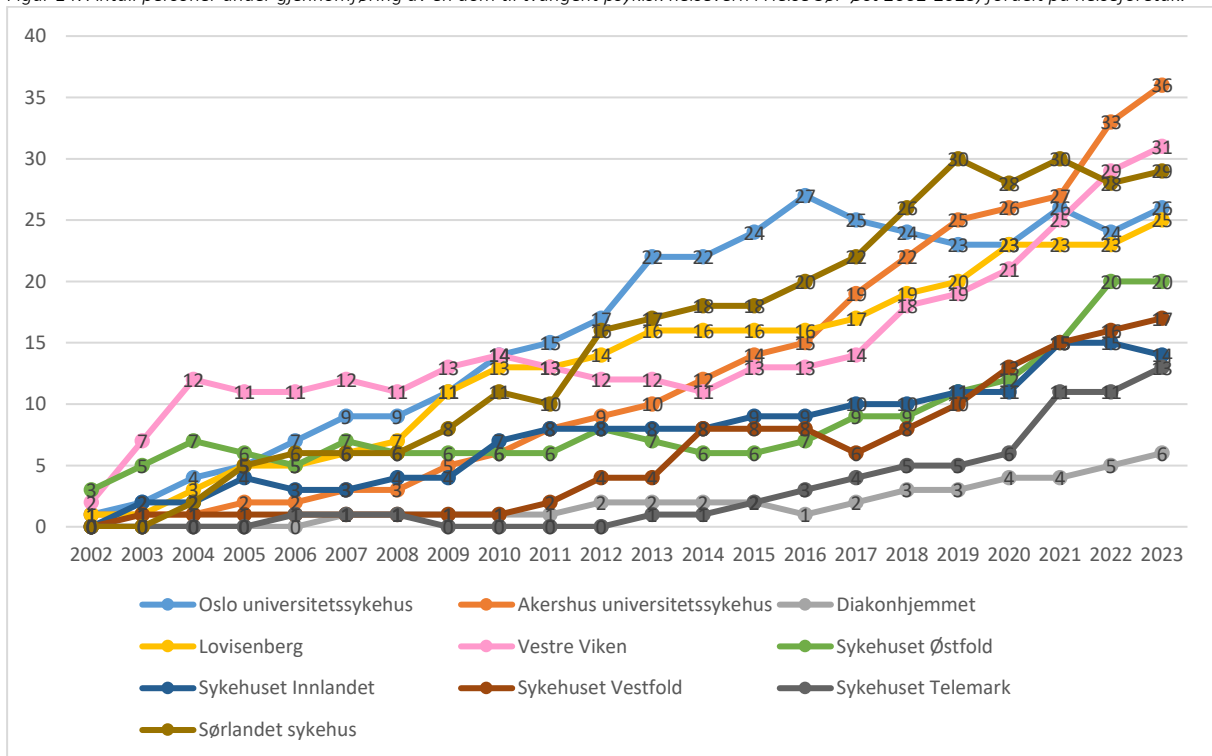
Ved årsskiftet 2023/2024 var 217 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst, fordelt på 199 tidsubestemte dommer og 18 tidsbestemte dommer, se Figur 13. Helse Sør-Øst har 57 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 59 % av de domfelte. Dette tilsvarer 6,87 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 13: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst 2002-2023, fordelt på tidsbestemt og tidsubestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 14 og Tabell 8.

Figur 14: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst 2002-2023, fordelt på helseforetak.

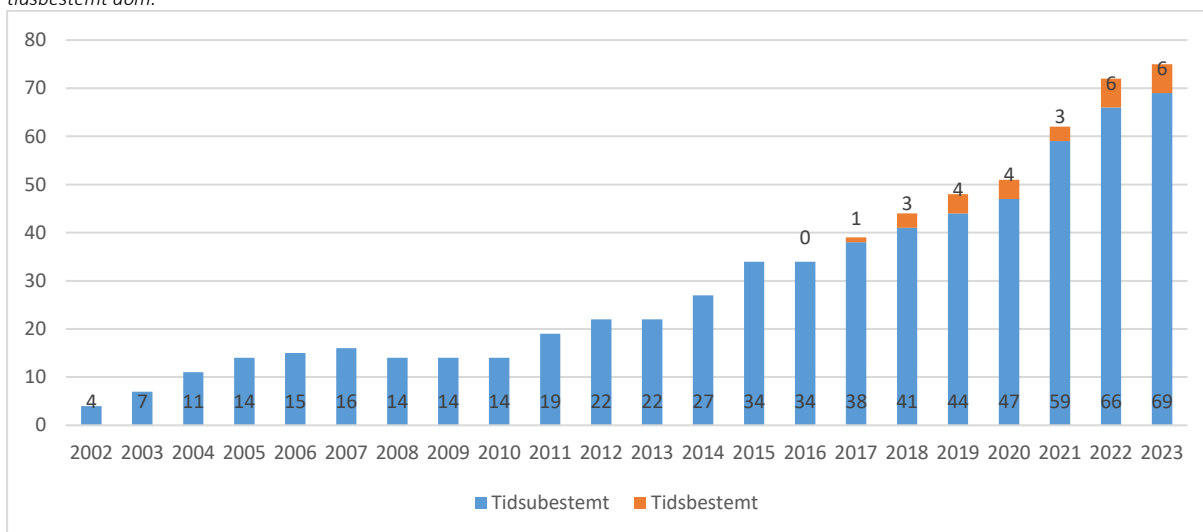
Tabell 8: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Sør-Øst per 31.12.2023, fordelt på helseforetak i Helse Sør-Øst.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte totalt per 31.12.2023	Prosentvis andel av domfelte i Helse Sør-Øst per 31.12.2023
Oslo universitetssykehus	24	2	26	12 %
Akershus universitetssykehus	33	3	36	17 %
Diakonhjemmet sykehus	6	0	6	3 %
Lovisenberg Diakonale sykehus	23	2	25	14 %
Vestre Viken	29	2	31	14 %
Sykehuset Østfold	18	2	20	9 %
Sykehuset Innlandet	14	0	14	6 %
Sykehuset i Vestfold	15	2	17	8 %
Sykehuset Telemark	11	2	13	6 %
Sørlandet Sykehus	26	3	29	13 %
Totalt	199	18	217	

2.2. Helse Vest

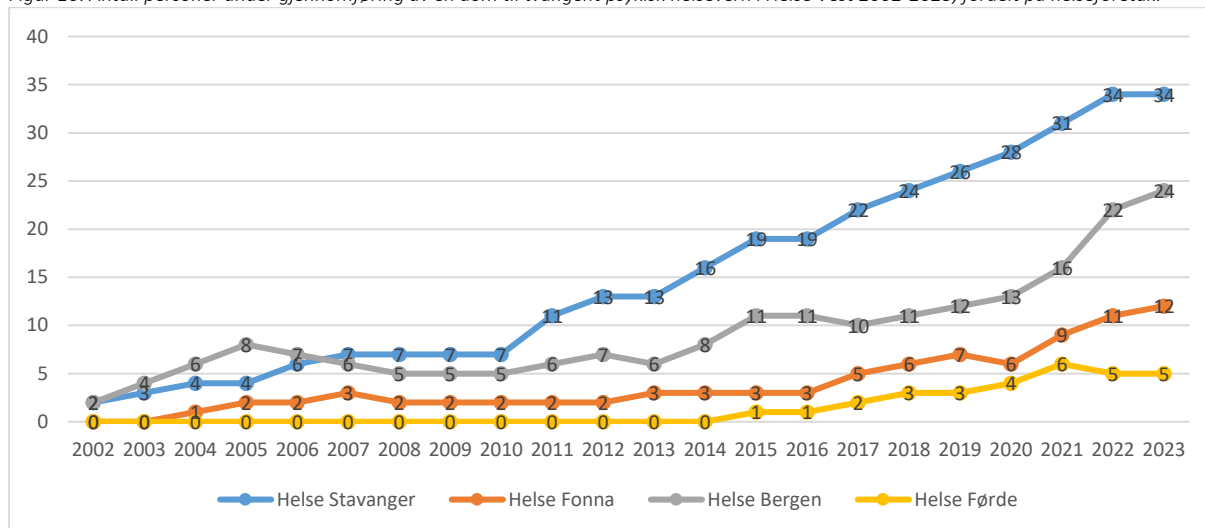
Ved årsskiftet 2023/2024 var 75 personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Vest, fordelt på 69 tidsubestemte dommer og seks tidsbestemte dommer, se Figur 15. Helse Vest har 21 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 20 % av de domfelte. Dette tilsvarer 6,52 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 15: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Vest 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 16 og Tabell 9.

Figur 16: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Vest 2002-2023, fordelt på helseforetak.

Tabell 9: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Vest per 31.12.2023, fordelt på helseforetak i Helse Vest.

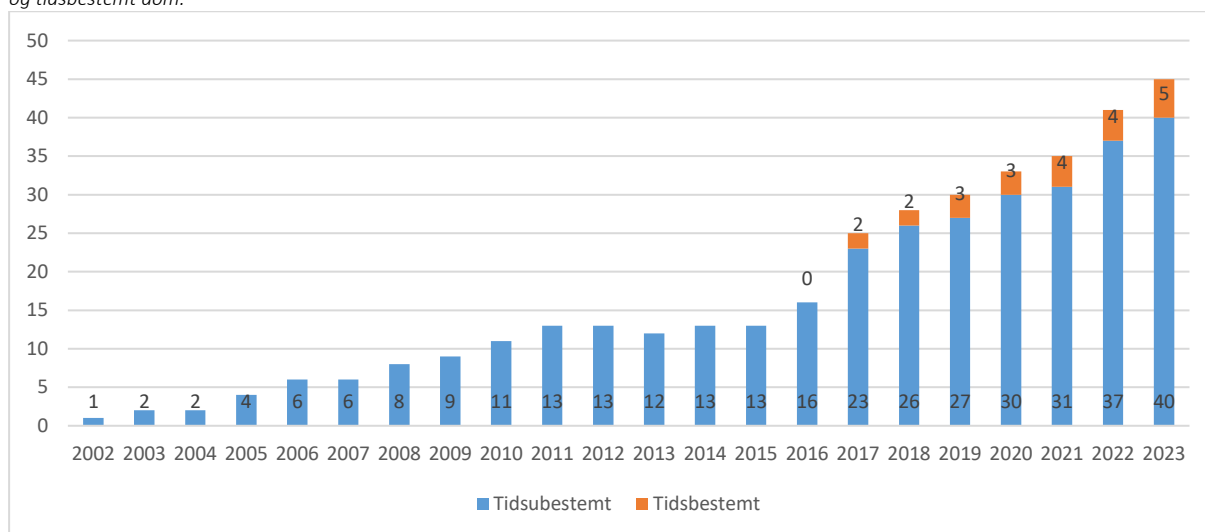
Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte totalt per 31.12.2023	Prosentvis andel av domfelte i Helse Vest per 31.12.2023
Helse Stavanger	33	1	34	45 %
Helse Fonna	11	1	12	16 %
Helse Bergen	20	4	24	32 %
Helse Førde	5	0	5	7 %
Totalt	69	6	75	

2.3. Helse Midt-Norge

Ved årsskiftet 2023/2024 var 45 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge, fordelt på 40 tidsubestemte dommer og fem tidsbestemte dommer, se Figur 17. Helse Midt-Norge har 14 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 12 % av de domfelte. Dette tilsvarer 5,97 domfelte per 100 000 innbyggere.

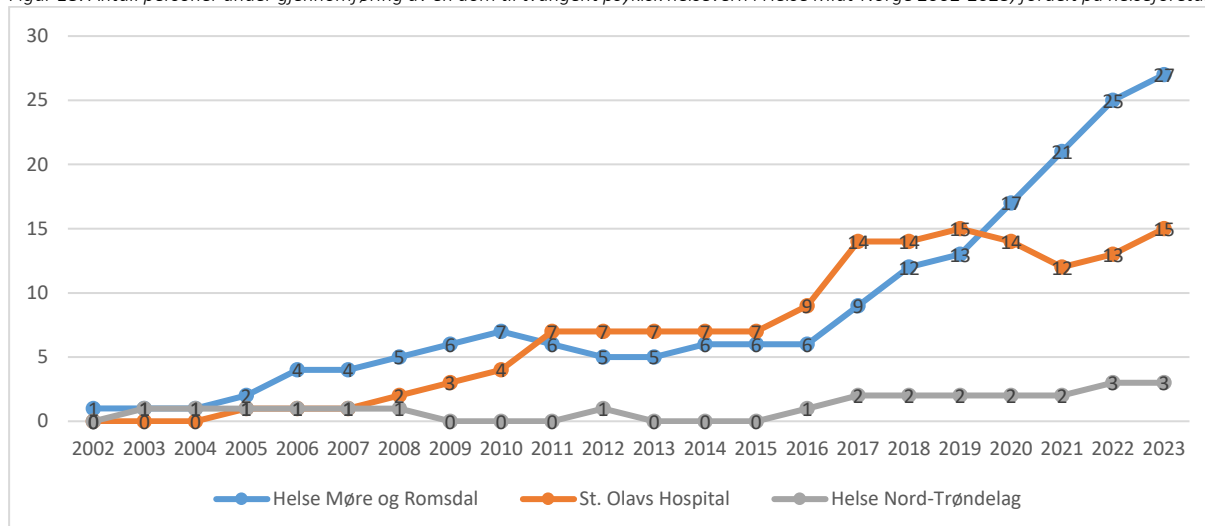

Figur 17: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 18 og Tabell 10.

Figur 18: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge 2002-2023, fordelt på helseforetak.

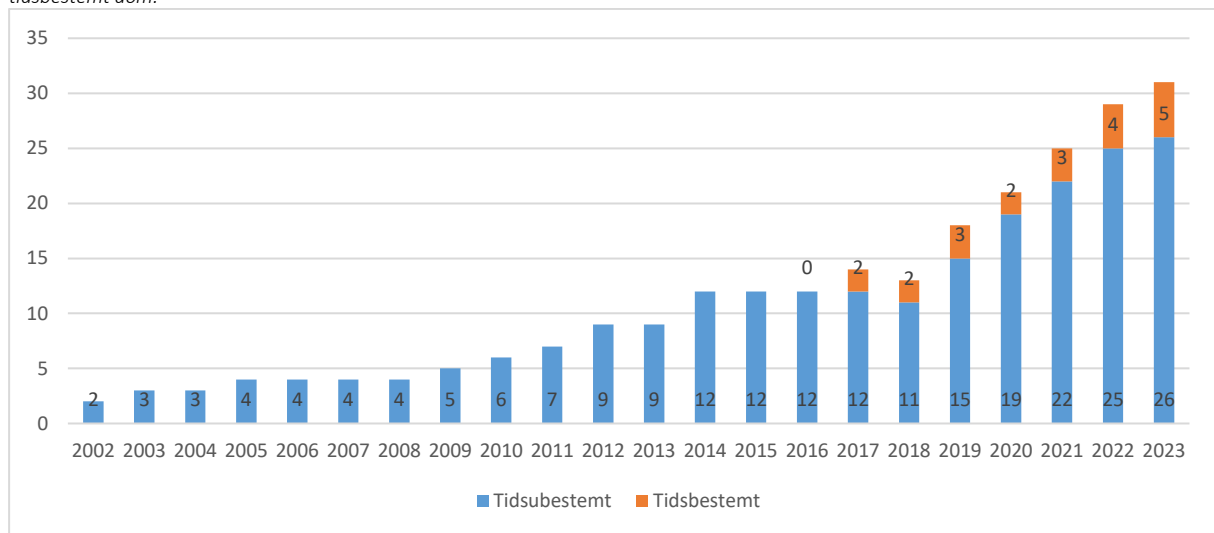
Tabell 10: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge per 31.12.2023, fordelt på helseforetak i Helse Midt-Norge.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte totalt per 31.12.2023	Prosentvis andel av domfelte i Helse Midt-Norge per 31.12.2023
Helse Møre og Romsdal	26	1	27	60 %
St. Olavs Hospital	12	3	15	33 %
Helse Nord-Trøndelag	2	1	3	7 %
Totalt	40	5	45	

2.4. Helse Nord

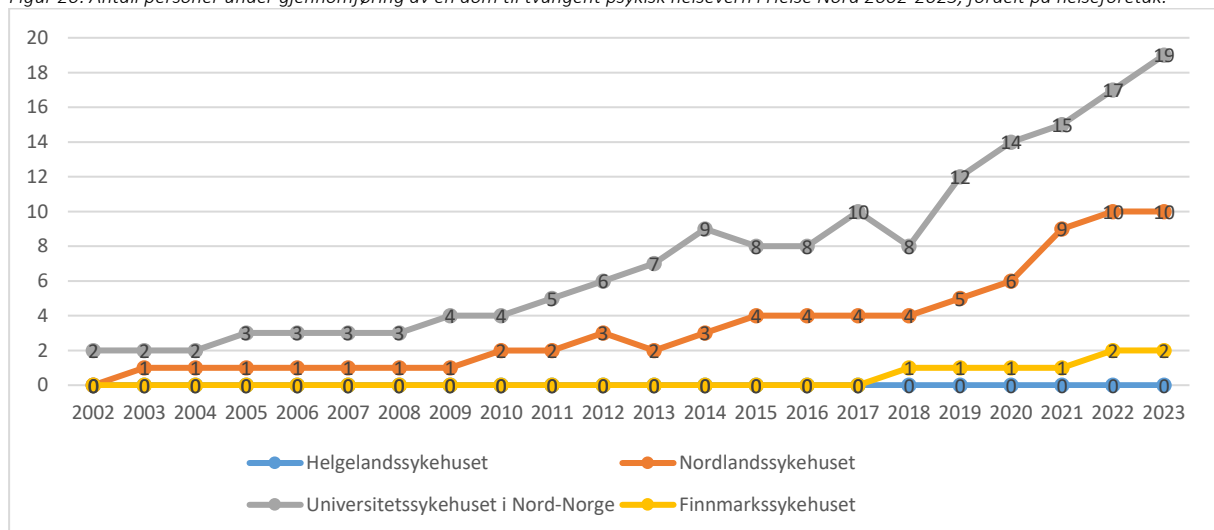
Ved årsskiftet 2023/2024 var 31 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord, fordelt på 26 tidsubestemte dommer og fem tidsbestemte dommer, se Figur 19 og Figur 20. Helse Nord har 9 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 8 % av de domfelte. Dette tilsvarer 6,36 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 19: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 20 og Tabell 11.

Figur 20: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord 2002-2023, fordelt på helseforetak.

Tabell 11: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord per 31.12.2023, fordelt på helseforetak.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2023	Antall domfelte totalt per 31.12.2023	Prosentvis andel av domfelte i Helse Nord per 31.12.2023
Helgelandssykehuset	0	0	0	-
Nordlandssykehuset	8	2	10	34 %
Universitetssykehuset i Nord-Norge	16	3	19	59 %
Finmarkssykehuset	2	0	2	7 %
Totalt	26	5	31	

3. Fordeling på statsadvokatembeter

Som fremgår av Tabell 12 har Oslo statsadvokatembeter den største embetskretsen i landet med om lag 30 % av befolkningen, og står for den største andelen av tiltaler med påstand om dom på overføring til tvungen psykisk helsevern, og hvor retten har idømt slik særreaksjon. Deretter følger Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter, Rogaland statsadvokatembeter og Agder statsadvokatembeter.

Tabell 12: Ansvarlig statsadvokatembete ved første dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

Statsadvokatembete	Antall dommer på tidsubestemt dom	Antall dommer på tidsbestemt dom	Antall dommer totalt	Prosentvis andel av alle dommer	Befolkningsgrunnlag*	Prosentvis andel av befolkningen
Oslo statsadvokatembeter	224	15	239	39,2 %	1 602 646	30 %
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	28	2	30	4,9 %	386 951	7 %
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	51	7	58	9,5 %	707 544	13 %
Agder statsadvokatembeter	43	8	51	8,4 %	305 244	5 %
Rogaland statsadvokatembeter	54	3	57	9,4 %	475 654	9 %
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	41	7	48	7,9 %	634 268	12 %
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	36	3	39	6,4 %	265 392	5 %
Trøndelag statsadvokatembeter	23	9	32	5,3 %	464 060	9 %
Nordland statsadvokatembeter	16	3	19	3,1 %	243 385	5 %
Troms og Finnmark statsadvokatembeter	27	5	32	5,3 %	243 067	5 %
Det nasjonale statsadvokatembetet	2	0	2	0,3 %	5 328 212	
Ukjent	2	0	2	0,3 %		
Totalt	547	62	609			

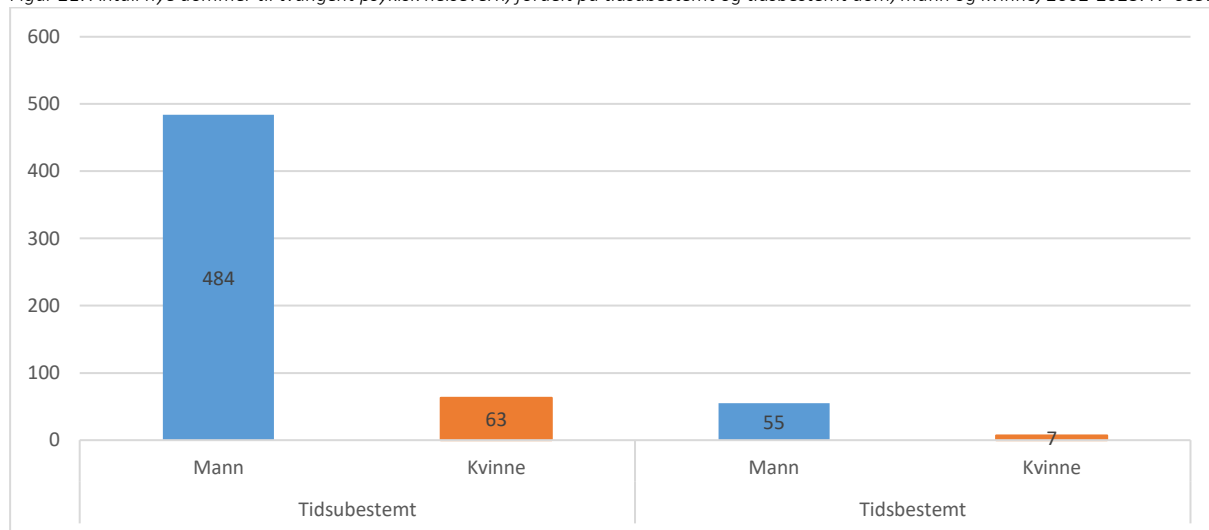
* Kilde: Befolkningsgrunnlag ved utgangen av 2019. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>. Årsak: Fylkesgrensene er endret siden 2019 og det er svært ressurskrevende å hente ut korrekte tall, da man må ned på kommunenivå.

4. Demografiske data

4.1. Kjønn

539 menn (89 %) og 70 kvinner (11 %) har fått en dom til tvungent psykisk helsevern, se Figur 21. Noen av disse har fått dom flere ganger, se kapittel 1.1 og 1.2.

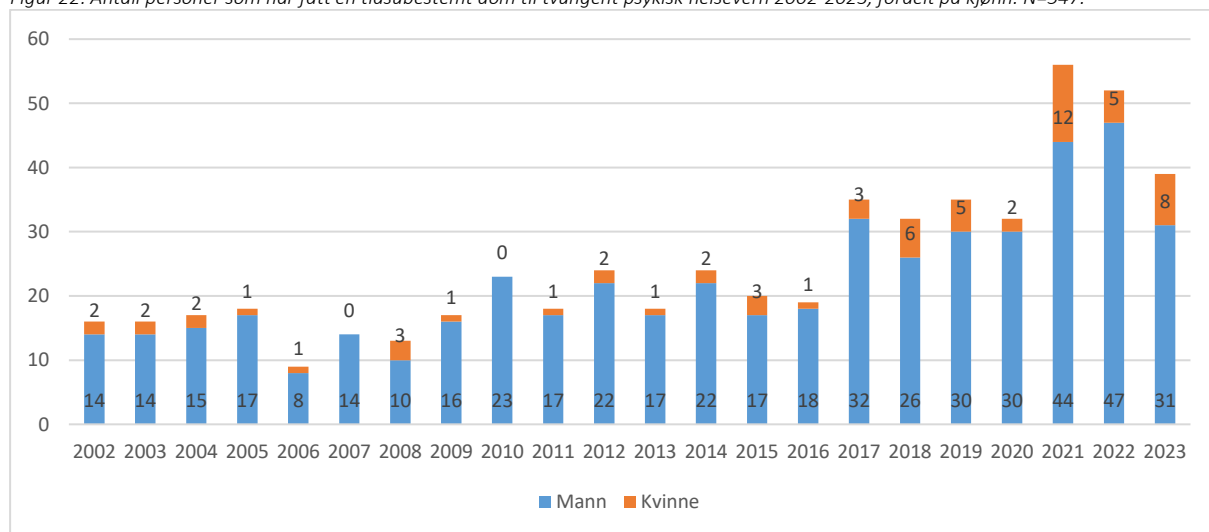
Figur 21: Antall nye dommer til tvungent psykisk helsevern, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom, mann og kvinne, 2002-2023. N=609.

4.1.1. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsubestemt dom

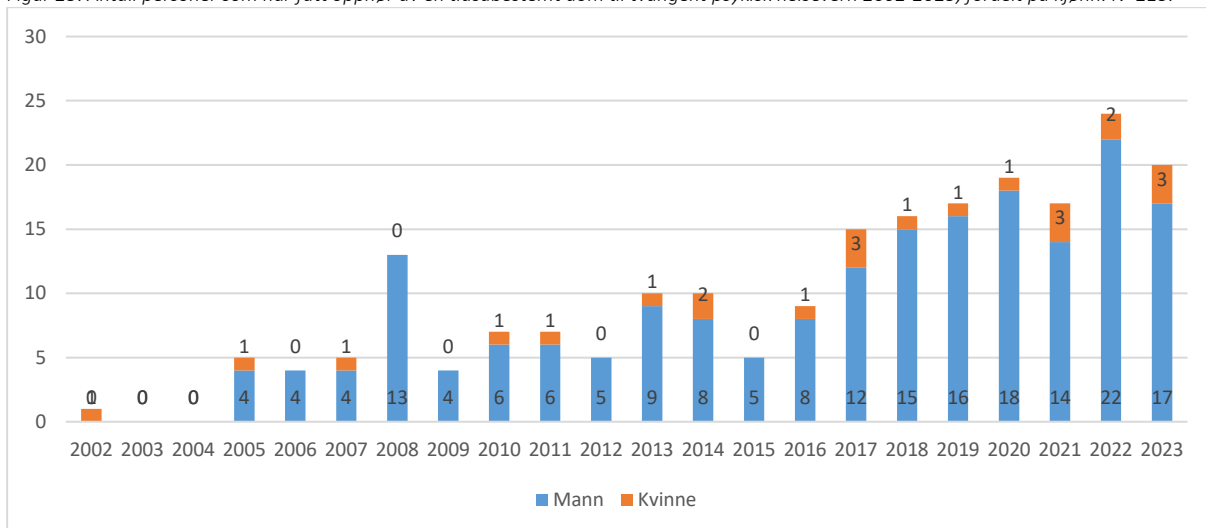
484 (89 %) menn og 63 (11 %) kvinner har fått en dom til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern (547 dommer, 540 personer), se Figur 22. Antallet og andelen kvinner som har fått en dom har økt i perioden 2017 til 2023.

Figur 22: Antall personer som har fått en tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på kjønn. N=547.

Det har vært 213 opphør av tidsubestemt dom (211 personer), fordelt på 190 (89 %) menn og 23 (11 %) kvinner, se Figur 23.

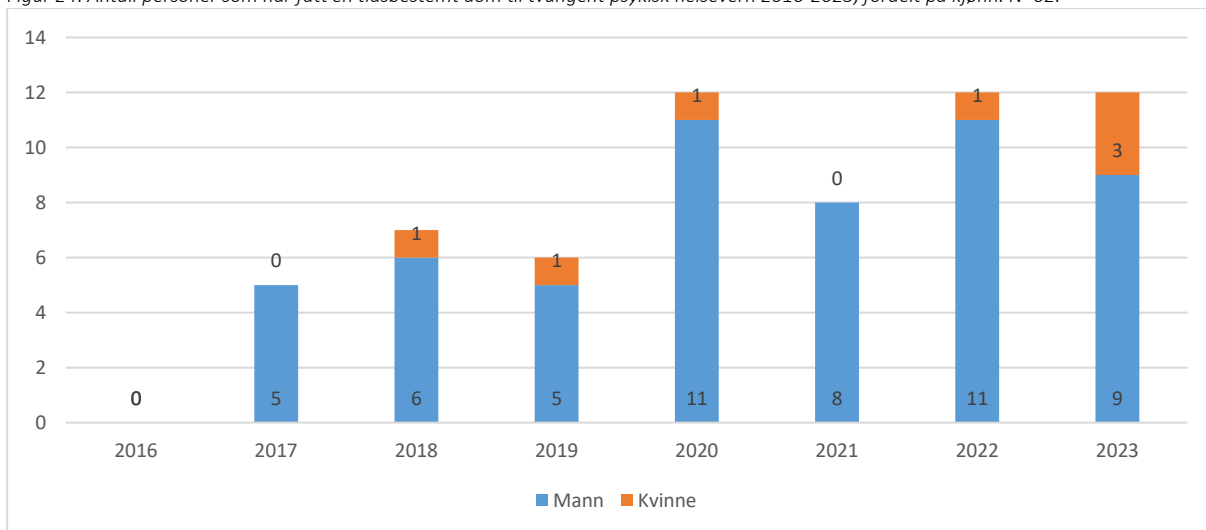
Figur 23: Antall personer som har fått opphør av en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på kjønn. N=213.

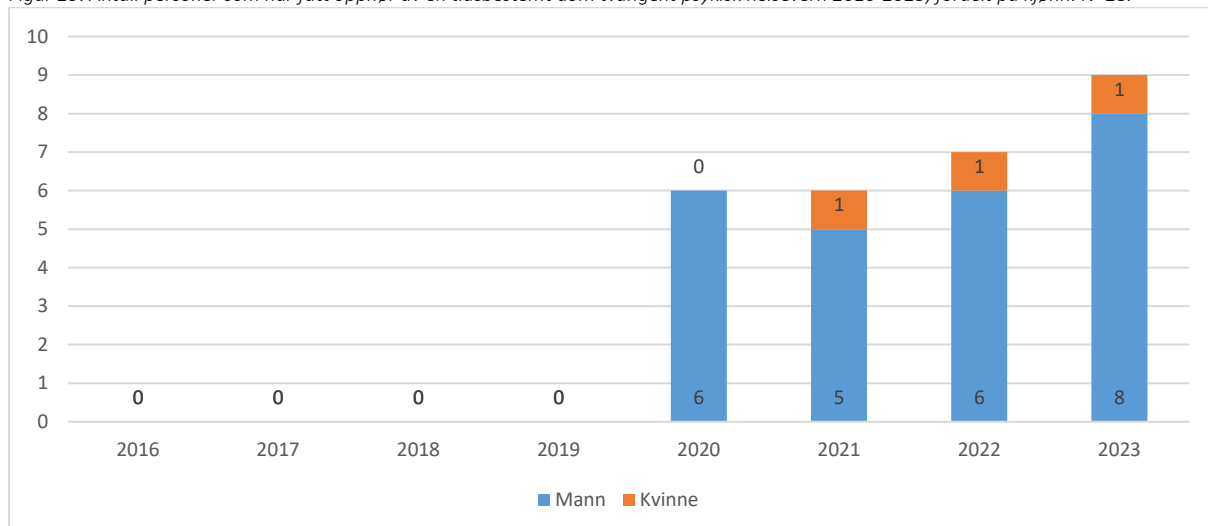
4.1.2. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsbestemt dom

55 (89 %) menn og syv (11 %) kvinner har fått en dom til tidsbestemt tvungent psykisk helsevern (62 dommer, 59 personer), se Figur 24. Tre av kvinnene har fått opphør av sin dom, se Figur 25.

Figur 24: Antall personer som har fått en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2016-2023, fordelt på kjønn. N=62.

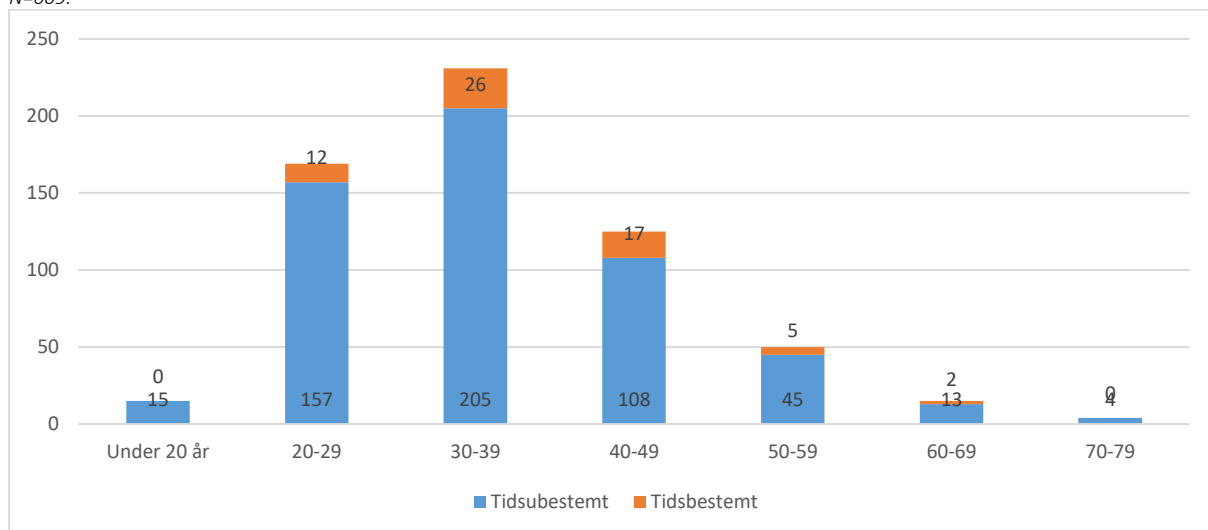
Figur 25: Antall personer som har fått opphør av en tidsbestemt dom tvungent psykisk helsevern 2016-2023, fordelt på kjønn. N=28.

4.2. Alder

Den største andelen av personene som har fått en dom til tvungent psykisk helsevern har vært mellom 30 og 39 år ved tidspunkt for første dom, se Figur 26. Dette gjelder for både tidsubestemt og tidsbestemt dom, med hhv 205 og 26 personer. 15 personer under 20 år har fått en dom til tvungent psykisk helsevern, hvorav fire var 18 år og to var 17 år på tidspunktet for rettskraftig dom.

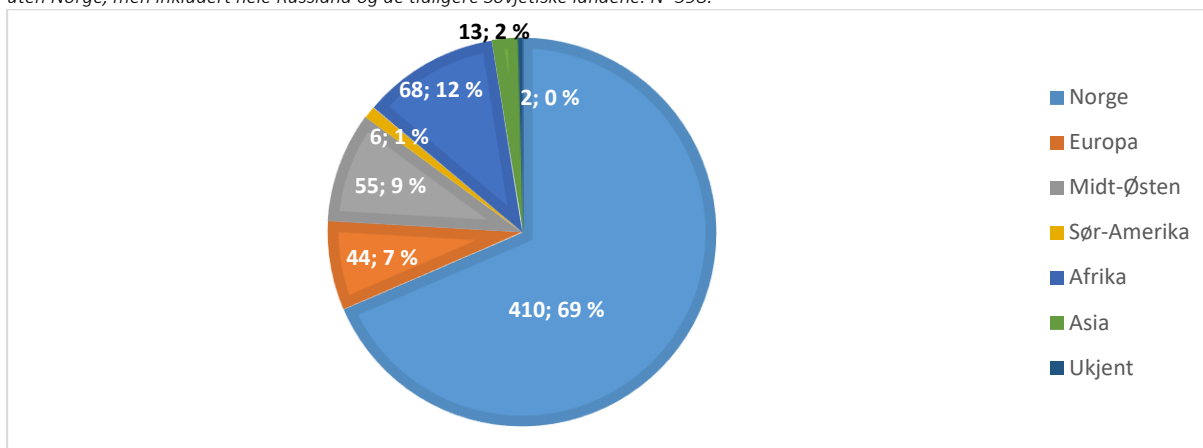
Figur 26: Alder ved tidspunkt for første rettskraftige dom 2002-2023, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern. N=609.

4.3. Fødselsland

Fødselsland for personer dømt til tvungent psykisk helsevern fremkommer av Figur 27. Om lag 70 % av de 598 personene som har fått en slik dom har Norge som fødselsland. Etter dette følger land i Afrika med 12 % og land i Midt-Østen med 9 %, tett etterfulgt av land i Europa med 7 %. Syv personer er registrert med et av de andre skandinaviske landene som fødselsland. For personer fra Afrika er den største andelen fra Somalia, Eritrea og Etiopia. For personer fra Midt-Østen er den største andelen fra Irak, Iran og Afghanistan.

Figur 27: Fødselsland for personer dømt til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på Norge og de fem verdensdelene. Europa er her uten Norge, men inkludert hele Russland og de tidligere Sovjetiske landene. N=598.

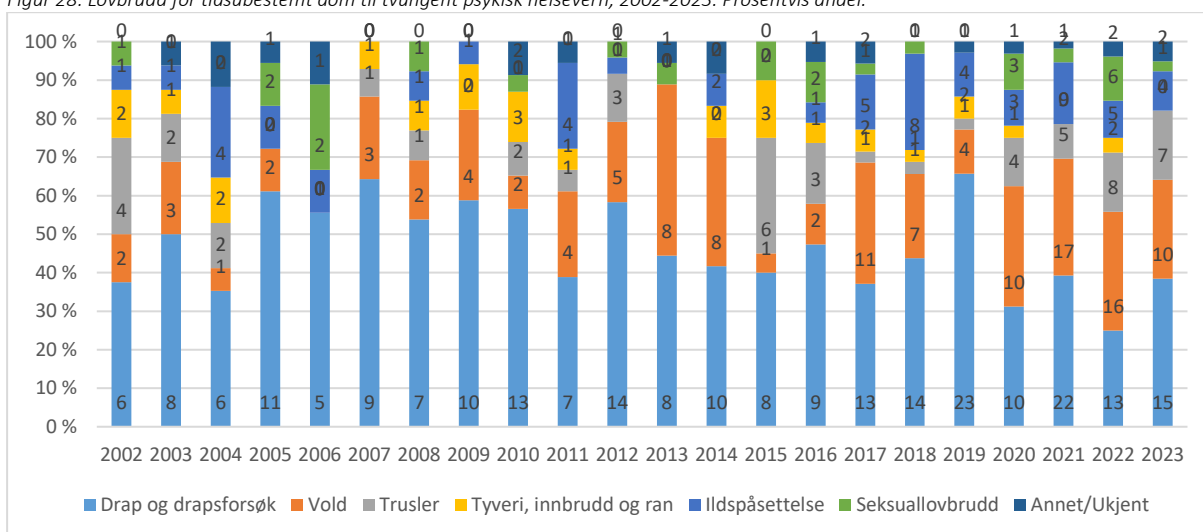
5. Lovbrudd

Loverket stiller ulike krav til lovbruddets alvorlighet når det gjelder vilkår for i idømme tidsubestemt og tidsbestemt tvungent psykisk helsevern. Lovbrudd som kvalifiserer for en dom til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern er *alvorlige lovbrudd som krenker andres liv, helse eller frihet* eller kan utsette disse rettsgodene for fare. Vilkåret for å idømme tidsbestemt særreaksjon er at den tiltalte har begått *lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art*. Her må det også dreie seg om mer enn ett lovbrudd.

5.1. Lovbrudd for personer med tidsubestemt dom

Av de 547 tidsubestemte dommene er 44 % for drap og drapsforsøk, 22 % for voldslovbrudd, 10 % for ildspåsettelse, 10 % for trusler, 5 % for tyveri, innbrudd og ran og 5 % for seksuallovbrudd, se Figur 28. I 4 % av sakene er hovedlovbrudd ukjent³.

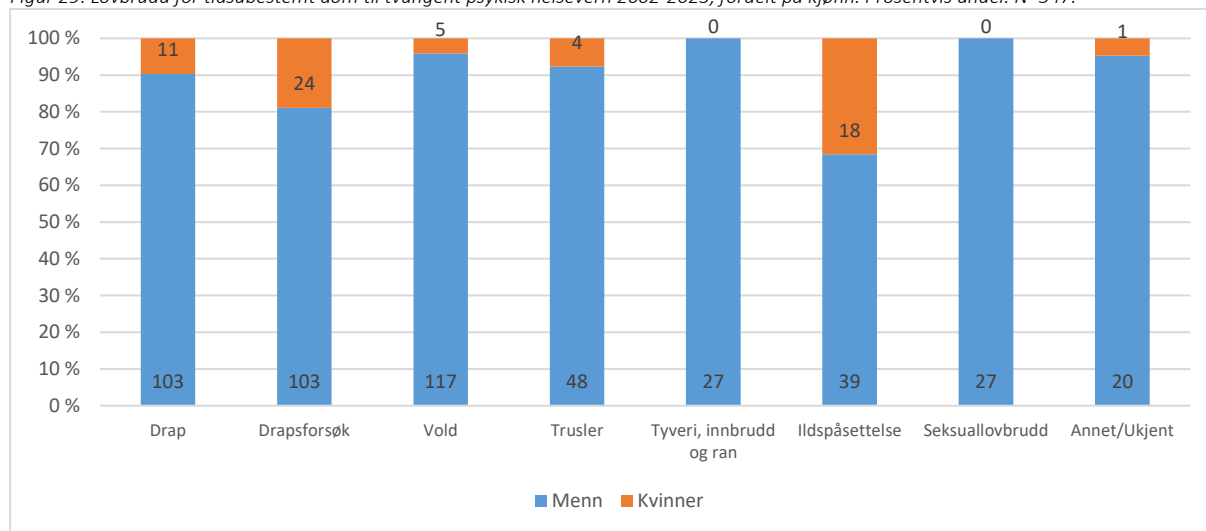
Figur 28: Lovbrudd for tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern, 2002-2023. Prosentvis andel.

³ Dette gjelder for saker i Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord som gikk til opphør før 2012, og som ble lagt til enhetens register ifm utvidelse til nasjonal funksjon i 2013. I flere av disse sakene var opplysningene mangelfulle.

Fordelingen av lovbrudd begått av menn og kvinner fremgår av Figur 29. Andelen kvinner som har fått en dom (11 %, se kapittel 4.1) står for 32 % av alle lovbruddene knyttet til ildspåsettelse, 15 % av drap og drapsforsøk, 8 % av truslene og 4 % av voldslovbruddene. Ingen av kvinnene er dømt for tyveri, innbrudd, ran eller seksuallovbrudd.

Figur 29: Lovbrudd for tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på kjønn. Prosentvis andel. N=547.

Personer som har Norge som fødselsland (om lag 70 %, se kapittel 4.3), er dømt for 64 % av alle drap og drapsforsøk. Deretter følger personer som er født i afrikanske land (12 %) som står for 15 % av dommene for drap og drapsforsøk, og personer født i Europa (7 %) (ekskl. Norge) med 10 % av dommene for drap og drapsforsøk. Når det gjelder dommer for voldslovbrudd er 70 % idømt personer født i Norge. For ildspåsettelse er andelen 79 % og for seksuallovbrudd er andelen 41 %. Personer født i Norge er med andre ord dømt for en noe høyere andel av ildspåsettelsene og en lavere andel av seksuallovbruddene. Personer som er født i afrikanske land (12 %) som står for 37 % av seksuallovbruddene.

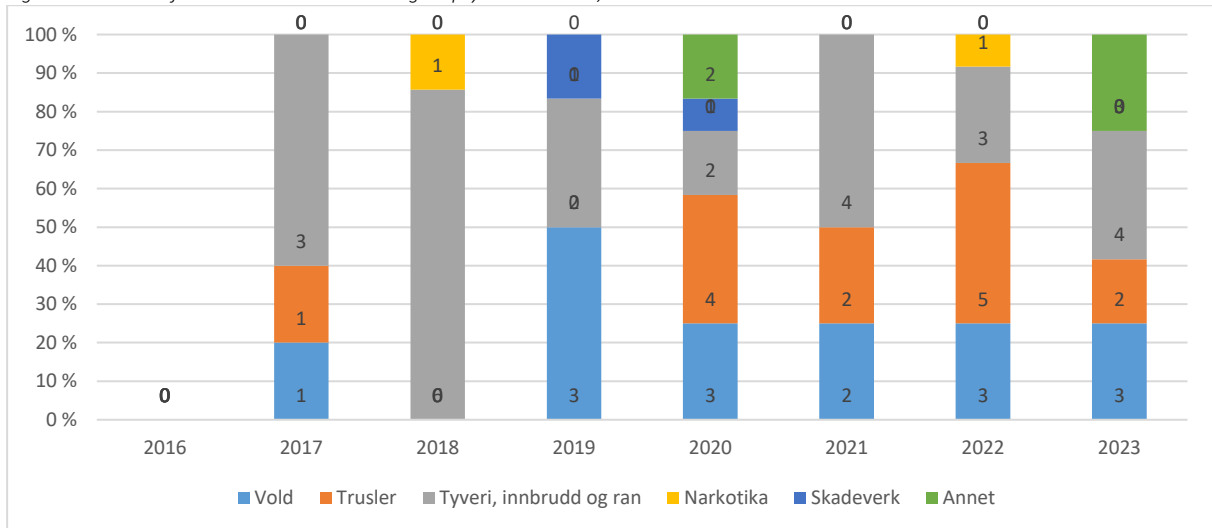
Helse-Sør Øst, som har hatt 61 % av det totale antallet tidsbestemte dommer, har 66 % av det totale antallet dommer for drap og drapsforsøk. I Helse Vest, som har 18 % av de tidsbestemte dommene, er 20 % av det totale antallet dommer for drap og drapsforsøk. I Helse Midt-Norge (12 % av dommene) er andelen 10 % og i Helse Nord (8 % av dommene) er andelen 6 %. Det er med andre ord en litt høyere andel av slik kriminalitet i Helse Sør-Øst og Helse Vest, men forskjellen er marginal.

5.2. Lovbrudd for personer med tidsbestemt dom

Av de 62 tidsbestemte dommene er 39 % for tyveri og ran, 24 % for voldslovbrudd og 23 % for trusler. De øvrige 15 % er for narkotikalovbrudd og skadeverk, se Figur 30.

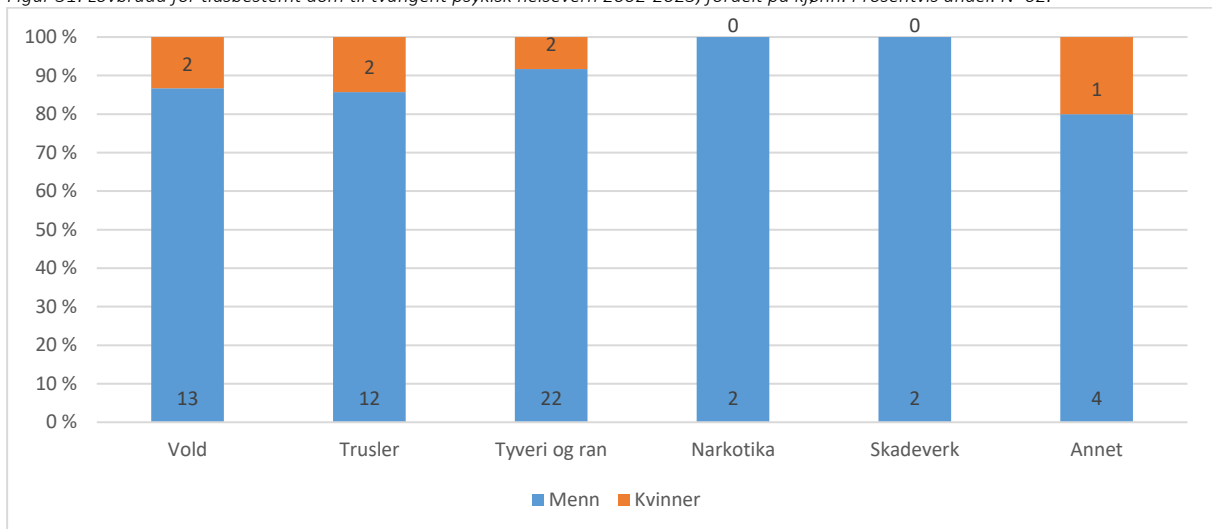

Figur 30: Lovbrudd for tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern, 2016-2023. Prosentvis andel.

Fordelingen av lovbrudd begått av menn og kvinner fremgår av Figur 31.

Figur 31: Lovbrudd for tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2023, fordelt på kjønn. Prosentvis andel. N=62.

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern

E-post: koordineringsenheten@ous-hf.no

Telefon: 23 06 63 02

Nettsted: www.koordineringsenheten.no

Postadresse:

Oslo universitetssykehus HF

Ullevål sykehus

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern

Regional sikkerhetsseksjon

Postboks 4956 Nydalen

0424 Oslo

Publisert: 28.02.24